

ดร.นิพนธ์ โชะเฮง

อาจารย์ มหาวิทยาลัยการจัดการ

และเทคโนโลยีอีสเทิร์น อุบลราชธานี

“การตอบสนองของชนชั้นนำมุสลิม ต่อกระบวนการสร้างความทันสมัย* ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย”

การพัฒนาของโลกสมัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมหรือการพัฒนาในส่วนที่เป็นกายภาพทางวัตถุ รวมถึงการพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณ ความเป็นสมัยใหม่ได้ถูกทำให้เป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน และแน่นอนว่าโลกตะวันตก ผู้บุกเบิกความสำเร็จในการพัฒนาสังคมสมัยใหม่หรือยุคแห่งความทันสมัย จนเห็นเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงที่สังคมโลกจากทั่วโลกเห็นอู่อื่นทั่วโลกได้จากทิศตะวันตกสู่ทิศตะวันออก และทั่วทุกสารทิศต่างต้องการเอาแบบอย่างสำเร็จของโลกตะวันตกมาพัฒนา คนพื้นที่ รวมถึงทรัพยากรทุกอย่างที่มีอยู่อย่างจำกัดในประเทศของตน

ปฏิเสธไม่ได้ว่ากระแสการพัฒนาตามแบบอย่างของตะวันตกได้ครอบงำสังคมโลก และได้สถาปนาความเป็นเจ้า (Hegemony) ในการพัฒนาความทันสมัยในด้านต่างๆ บนพื้นที่ (place) โลกใบนี้แล้ว

อิทธิพล การพัฒนาตามกระแสการพัฒนาสมัยใหม่ดังกล่าวได้เข้าสู่สังคมไทยนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และท้ายที่สุดหลังจากมีการวิวัฒนาการกระบวนการสร้างความทันสมัยในด้านต่างๆ ที่ครอบคลุมหลายมิติของการพัฒนาสมัยใหม่โดยเฉพาะนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475

เป็นต้นมา ประเทศไทยได้กลายเป็นประเทศหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนาแบบตะวันตกชัดเจนมากขึ้น และแน่นอนว่าจุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนาของไทยในการสร้างความทันสมัยกับสังคมไทยมีผลกระทบกับประชาชนไทยทุกเชื้อชาติทุกภาค ทุกศาสนา และส่งผลให้เกิด กระแสการตอบรับที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพแน่นอนว่าเจตคติและความเชื่อทางศาสนายังคงเป็นกุญแจสำคัญในการตัดสินใจ ยอมรับในกระบวนการสร้างความทันสมัยของมุสลิมอยู่แม้ในปัจจุบันก็ตาม

* อาจมีผู้โต้แย้งว่าการรับเอาความทันสมัยนั้นเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว หลังจากการรับเอาทหารรับจ้างและเอาระบบทหารของโปรตุเกสมารับใช้ราชวงศ์อาณาจักรศรีอยุธยา แต่ภาวะความทันสมัยใหม่นี้ไม่ใช่เฉพาะการพัฒนาศักยภาพด้านการทหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมิติด้านการค้า (เศรษฐกิจ) สังคม การเมืองที่คอบซึมซับสู่สังคมไทยอย่างต่อเนื่อง

ในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนพยายามที่จะค้นหา การตอบสนองของชนชั้นนำมุสลิมที่มีต่อกระบวนการ สร้างความทันสมัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ไทย เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีประชากร มุสลิมอยู่หนาแน่นและเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างยุ่งยาก และมีปัญหาในการจัดการเพื่อการบูรณาการชาติไทย จนถึงปัจจุบัน โดยภาพรวมบทความนี้มุ่งที่จะ ฉายภาพปัญหาต่าง ๆ ในกระบวนการสร้างความทันสมัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนเชิงพรรณนาต่อ ภาคใต้และพยายามให้เห็นนิยามการพัฒนาความ ทันสมัย และกระบวนการสร้างความทันสมัยในทัศนะ ของต้นฉบับแบบตะวันตก มุมมองความทันสมัย จากโลกตะวันออก เช่น ชาวพุทธญี่ปุ่น ชาวมุสลิม มาเลเซีย ชาวอาหรับ เป็นต้น แต่ประเด็นสำคัญ จะอยู่ที่แนวคิดและการตอบสนองของชนชั้นนำมุสลิม ที่มีต่อกระบวนการสร้างความทันสมัยของไทย

ความทันสมัยคืออะไร

ความทันสมัยโดยรากฐานแล้วคือความสำเร็จ ทางปัญญา (Intellectual achievement) ของชาว ตะวันตกโดยผ่านกระบวนการหลักตรรกแห่งเหตุผล (Rationality) ความสำเร็จทางปัญญาดังกล่าวได้สร้าง ผลกระทบต่อทุกแง่มุมของชีวิตมนุษย์ไม่ว่าด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา โดยมีกระบวนการการสร้างความทันสมัยและกลไก ต่าง ๆ มาสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทาง ที่ความเป็นสมัยใหม่ต้องการ

และหากมองอีกด้านหนึ่งความทันสมัยก็คือ วิธีชีวิต (way of life) ของประชาชนชาวตะวันตกนั่นเอง นักวิชาการมุสลิมอย่างเช่น Hussain Kassim ได้

กล่าวสนับสนุนว่า “ความทันสมัยเป็นเสมือนวิถีชีวิต ของคนตะวันตก”¹ ซึ่งมันต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ ในการสร้างความทันสมัย เช่น ความทันสมัยทางด้าน เศรษฐกิจแบบทุนนิยม ความทันสมัยทางการเมือง แบบประชาธิปไตย ที่ประชาชนมีเสรีภาพและมีส่วนร่วม ทางการเมือง การปกครอง ความทันสมัยทาง การศึกษาที่ประชาชนมีสิทธิในการเรียนอย่างเท่าเทียม และเลือกเรียนตาม ความต้องการและความถนัด ของตนเองเหล่านี้ เป็นต้น ในขณะที่ Anthony Giddens นักวิชาการชาวตะวันตกเองได้กล่าวไว้ว่า “ความเป็น สมัยใหม่ หมายถึง วิถีชีวิตสังคมหรือองค์กรสังคมที่ เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกประมาณศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา ซึ่งต่อมามีอิทธิพลไปทั่วโลกมากบ้างน้อยบ้าง”²

โดยทั่วๆ ไปเรามักเข้าใจว่าความทันสมัย ก็คือ ความสำเร็จเชิงวัตถุ เทคโนโลยีหรือแม้แต่ ความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งความสำเร็จดังกล่าว ได้อำนวยความสะดวกสบายชีวิตของมนุษย์มากขึ้น ต่างกันอย่างลิบลิบกับในอดีต ความสำเร็จดังกล่าว นี้เองที่สร้างความเชื่อมั่นในความสามรถและศักยภาพ ของมนุษย์เองโดยไม่ต้องไปพึ่งพาสิ่งเหนือธรรมชาติ ใดๆ อีก อันที่จริงแล้วความทันสมัยไม่ใช่แค่เพียง ความทันสมัยทางด้านวัตถุเท่านั้น แต่คุณลักษณะของ ความทันสมัยประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง ด้วยกัน ดังที่ Stuart Hall และ Bram, Gieben ได้สรุปไว้ว่า สังคมสมัยใหม่แบบตะวันตกมีลักษณะ ที่ประกอบไปด้วยสี่ด้านด้วยกันคือ วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและสังคม³ แต่ในความเห็นของผู้เขียน การศึกษาเป็นอีกด้านหนึ่งที่สำคัญที่เป็น ลักษณะเด่นของสังคมสมัยใหม่แบบตะวันตก ทั้งนี้ เพราะทุกลักษณะของสังคมสมัยใหม่ต้องผ่าน

¹ Hussain Kassim, *Legitimizing Modernity in Islam : Muslim Modus Vivendi and Western Modernity*, (New York: The Edwin Mellen Press, 2005), p. 19.

² Anghony Giddens, *The Consequence of Modernity*, (Cambridge : Polity (Publisher), 1990.

³ ดูในการทบทวนวรรณกรรมของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, *การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน*, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2553), หน้า 8

กระบวนการศึกษาที่เป็นสมัยใหม่ด้วยเพื่อสร้างและหล่อหลอมลักษณะด้านอื่นๆ ของความทันสมัย

ลักษณะที่เด่นที่สุดของความทันสมัยก็คือ การต่อสู้เพื่อความเป็นสากลของความทันสมัยนั่นเอง หรือที่เรียกว่าสากลนิยม (Universalism) การเป็นสากลดังกล่าว เกิดจากการยอมรับในความสำเร็จทั้งที่เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์และนามธรรมเชิงปรัชญาของความทันสมัย การยอมรับดังกล่าวนี้อาจจะโดยเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม ดังนั้นความทันสมัยจึงครอบงำทั้งมนุษย์และสังคมให้ดำเนินตามแบบฉบับและแนวทางการสร้างความทันสมัยแบบโลกตะวันตกอย่างไม่ต้องสงสัย ด้วยกระแสการตอบรับที่ดีดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ประเทศอเมริกาได้พยายามสร้างภาพการเป็นตัวแทนแห่งความทันสมัย และส่งเสริมกระบวนการสร้างความทันสมัยในแบบฉบับของตน ด้วยการเข้าไปชี้นำความทันสมัยที่โลกควรจะเป็น การครอบงำ และการเป็นเจ้าเหนือสังคมอื่น (Heagemony) ดังที่เราได้เห็นบทบาทของสหรัฐอเมริกาในสังคมโลกนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ดังที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่น Arisaka Yoko ได้กล่าวไว้ว่า¹

“จนถึงปัจจุบันชาวตะวันตกคิดว่าวัฒนธรรมของเขาเหนือกว่าทุกวัฒนธรรมและวัฒนธรรมของมนุษย์พัฒนาไปสู่รูปแบบวัฒนธรรมของเขา ชาติอื่น เช่น ชาติตะวันออก ถือว่าล้าหลังกว่าและถ้าพัฒนาพวกเขา ก็จะเข้าสู่รูปแบบเหมือนตะวันตก ชาวญี่ปุ่นบางคนก็ยังคิดอย่างนั้น แต่...ข้าพเจ้าเชื่อว่าตะวันออกมีความแตกต่างโดยพื้นฐานจากตะวันตก ควรที่ตะวันตกและตะวันออกจะร่วมกันเติมเต็มสิ่งที่แตกต่างกันและกัน...ทำให้ท้ายที่สุดความเป็นมนุษย์สมบูรณ์เป็นจริง เป็นหน้าที่ของวัฒนธรรมญี่ปุ่นจะหา

หลักการนั้นให้พบ”

ดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าเป็นกระแสที่ตะวันออกอย่างประเทศญี่ปุ่นพยายามทำอยู่ในปัจจุบัน เพราะนี่ไม่ใช่ภารกิจของคนขาวเท่านั้น (Not merely a White man's burden) ตามแนวคิดของสำนักปรัชญาเกียวโต ที่ก่อกำเนิดโดย Nishida และได้เสนอแนวคิดว่าการก้าวข้ามความทันสมัยแบบตะวันตกที่ตะวันตกเป็นผู้นำ และเสนอว่าญี่ปุ่นเป็นชาติพิเศษมีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำของโลกและเป็นแบบอย่างของโลกได้ เพราะรวมเอาทั้งตะวันออกและตะวันตก รวมศาสนา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมชุมชนเข้ากับสังคมและรวมจิตวิญญาณเข้ากับวัตถุ² ในขณะที่สำนักศิลปะ Nihon Romanha ในญี่ปุ่นเองก็ถกเถียงกันว่าจะเป็นสมัยใหม่แบบใด ต้องการแบบตะวันตกหรือแตกต่างออกไป ด้วยกระแสชาตินิยมญี่ปุ่นรุนแรงในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเกิดการตีความว่า การคงสภาพสันติภาพคือการยอมจำนนต่อความเป็นสมัยใหม่แบบตะวันตก ขณะที่สงครามคือการต่อสู้ ขบถต่อตะวันตกที่เป็นสมัยใหม่และขบถต่อการครองความเป็นเจ้าของตะวันตกเหนือเอเชีย การถกเถียงสรุปลงที่การสนับสนุนสงครามญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ก็มีอีกข้อสรุปหนึ่งคือ การดำรงคุณค่าแบบญี่ปุ่นหรือวัฒนธรรมญี่ปุ่นเอาไว้ โดยไม่ละทิ้งการพัฒนาทางด้านวัตถุ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “เทคโนโลยีตะวันตก จิตวิญญาณญี่ปุ่น”

ในขณะที่ทางโลกมุสลิมเองกลับมีปฏิกิริยาต่อความทันสมัยในหลายรูปแบบด้วยกัน แต่โดยทั่วไปไม่ได้ต่อต้านความทันสมัยหรือความเจริญทางด้านวัตถุ เพราะโลกมุสลิมเองเคยรุ่งเรืองทางวิทยาปัญญาทางด้าน การแพทย์ และผลผลิตทางวิทยาการ

¹ Arisaka Yoko "Beyond East and West : Nishida's Universalism and Post Colonial critique," www.arisaka.org

² จิตรพิทย์ นาถสุภา, การเป็น...หน้า 4. อ้างแล้วหน้า 4-5

หลายๆ อย่างที่เป็นต้นแบบความสำเร็จของตะวันตกมาก่อน โดยเฉพาะในยุคราชวงศ์อับบาซียะห์ (ค.ศ. 750 - 1258) เช่น วงการแพทย์ วงการดาราศาสตร์ เช่น กล้องดูดาว นาฬิกาแสงอาทิตย์ วงการวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์¹ ดังนั้น ความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มุสลิมเสาะแสวงหาโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เพียงแต่ในยุคที่อิสลามตกต่ำศิลปะวิทยาการในแขนงต่างๆ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าๆ กันกับวิทยาการทางศาสนาที่มุ่งเน้นเรื่องของตัวบทบัญญัติทางศาสนา เน้นเรื่องคำสั่งใช้คำสั่งห้ามในศาสนาเสียมากกว่า อันเป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ขัดขวางความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการสมัยใหม่ นอกเหนือจากสาเหตุหลักเรื่องการแย่งชิงอำนาจและการลุกแก่อำนาจของผู้นำมุสลิมบางคน

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา กระแสฟื้นฟูอิสลามได้แพร่กระจายในโลกอาหรับ โดยเฉพาะในอียิปต์ รวมถึงในแถบอินเดีย-ปากีสถาน ทั้งนี้เพราะมุสลิมได้เห็นผลกระทบอันยิ่งใหญ่จากความทันสมัยที่ประเทศนักล่าอาณานิคมอย่างประเทศอังกฤษและประเทศมหาอำนาจใหม่สหรัฐอเมริกาที่เข้ามามีอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ในโลกมุสลิม จนเห็นได้ว่าการตื่นตัวของมุสลิมในการฟื้นฟูอิสลามเป็นกระบวนการตอบสนองต่ออิทธิพลความเป็นสมัยใหม่ของประเทศตะวันตก กระทั่งมีการเรียกขานจากกลุ่มมุสลิมที่โน้มรับความทันสมัยแบบตะวันตกว่าเป็น “มุสลิมสมัยใหม่” (Muslim Modernist) บ้าง และเรียกพวกต่อต้านความเป็น

สมัยใหม่ว่า (Muslim Traditionalists) พวกมุสลิมจารีตดั้งเดิมบ้าง หรือ แม้แต่ พวกฟันดาเมนทัลลิสต์ซึ่งแน่นอนว่าแต่ละกลุ่มมีแนวคิดและแนวทางในการตอบสนองต่อภาวะความทันสมัยของตะวันตกแตกต่างกัน² แต่ในภาพรวมทุกกลุ่มล้วนมีจุดประสงค์หลักคล้ายคลึงกันคือ เพื่อเพิ่มสำนึกการฟื้นฟูอิสลามและเพื่อจูงใจให้เข้าร่วมขบวนการทางสังคมและการเมืองเพื่อจะได้บรรลุถึงความก้าวหน้าทางวัตถุ ทางการเมืองและทางจิตวิญญาณ (ทางศาสนาอิสลาม) ไปพร้อมกัน³

ประเด็นต่อมา การตอบสนองของมุสลิมบางกลุ่มที่มีต่ออิทธิพลและผลกระทบของความทันสมัยของตะวันตกมีคล้ายๆ กันกับสำนักคิดเกี่ยวกับก็คือ การต่อสู้เพื่อให้ได้การครอบครองอำนาจรัฐหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการก่อตั้งรัฐของตนเองเพราะการครอบครองอำนาจรัฐหมายถึงการได้ควบคุมระบบทางศีลธรรมสาธารณะ (Public Ethics) การบังคับใช้กฎหมายตามที่ศาสนาอิสลามกำหนด (Shariah Law) จึงเป็นบัญญัติสาธารณะ⁴ การต่อสู้กับการครอบงำของตะวันตกก็คือการเอาภารกิจทางประวัติศาสตร์ของอิสลามกลับคืนมา ซึ่งพวกเขามองว่าอิสลามเป็นศาสนาแห่งสากล (Universal religion) เพียงแต่ภารกิจทางประวัติศาสตร์ถูกแบ่งแยกและถูกปกครองโดยนักล่าอาณานิคม ซึ่งในอดีตก่อนการถูกรุกรานโดยชาติตะวันตก อาณาจักรมุสลิมเคยแสดงให้เห็นหลักความเป็นสากลของวิถีชีวิตแบบอิสลามมาแล้ว ซึ่งแน่นอนว่าวิถีชีวิตแบบอิสลามย่อมเป็นขั้วตรงกันข้ามกับความทันสมัยในฐานะความเป็นสากลเหมือนกัน และถึงแม้ว่าการเป็นสมัยใหม่จะมีขั้วตรงข้าม

¹ ดูรายละเอียดใน www.musliminventionthailand.com และ www.wikipedia.com

² ดูรายละเอียดความแตกต่างของกลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้ได้ใน Ahmad S. Moussali, **Moderate and Radical Islamic Fundamentalism ! The Quest for Modernity, Legitimacy and the Islamic State** (Gainesville : University Press of Florida, 1999)

³ Ahmad S. Moussali, **Moderate and Radical Islamic Fundamentalism ! The Quest for Modernity, Legitimacy and the Islamic State** (Gainesville : University Press of Florida, 1999), p.8.

⁴ Ibid. p.12

จารีตนิยม (Traditionalism) ก็มีได้หมายความว่า อิสลามเป็นแค่เพียงจารีตเท่านั้น แต่ประกอบขึ้นเพื่อสร้างความทันสมัยแต่มีมนุษยชาติด้วยกัน ดังนั้น ความทันสมัยจึงไม่ใช่ความทันสมัยเพียงหนึ่งเดียว แบบตะวันตกเท่านั้น แต่ยังมีคามทันสมัยแบบญี่ปุ่น ความทันสมัยแบบจีน ความทันสมัยแบบอิสลาม จึงไม่ควรจะมีใครผู้ใดผูกขาดความทันสมัยแต่เพียงผู้เดียว

กระบวนการสร้างความทันสมัยคืออะไร

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การสร้างความทันสมัย (Modernization) เป็นมโนทัศน์และประสบการณ์ตรงของโลกตะวันตก อันที่จริงการสร้างความทันสมัย (Modernization) และความทันสมัย (Modernity) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันอย่างมาก กล่าวโดยสรุปก็คือ ความทันสมัยเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการสร้างความทันสมัยนั่นเอง¹ และกระบวนการสร้างความทันสมัยนั้นมีส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกันมากมายหลายด้าน เช่น ปรัชญา แนวคิด กระบวนการทางการเมือง กระบวนการทางเศรษฐกิจ กระบวนการทางสังคม กระบวนการทางวัฒนธรรมและกระบวนการทางการศึกษา เหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะสำคัญของกระบวนการสร้างความทันสมัยทั้งสิ้น ซึ่งอาจเรียกได้ว่าคุณลักษณะภายนอก (External Characters) ส่วนที่เป็นคุณลักษณะภายใน และเป็นส่วนที่สำคัญจนสามารถสร้างสังคมแห่งความทันสมัยให้เป็นรูปธรรมและยั่งยืนได้ก็คือคุณลักษณะภายใน (Internal Character) กล่าวคือคุณลักษณะของปัจเจกบุคคลคือตัวมนุษย์เอง (Individual Charater) ซึ่งจะต้องประกอบด้วย **หนึ่ง** คุณลักษณะของมนุษย์สมัยใหม่ (Modern Man)²

คือเป็นบุคคลหรือประชากรที่มีส่วนร่วมรอบรู้เสมอ (Informed participant citizen) **สอง** มีความรู้สึกที่ชัดเจนต่อสมรรถภาพส่วนตัว **สาม** ไม่พึ่งพาและมีอิสระในการตัดสินใจธุระส่วนตัว **สี่** เขาพร้อมสำหรับประสบการณ์และความคิดใหม่ ยืดหยุ่นและเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

ใน ส่วน ที่ เป็น คุณลักษณะ ภายนอก ของ กระบวนการ สร้าง ความทันสมัย จะมี ลักษณะ ที่ Wolfgang Knoble ได้สรุปเอาไว้ดังนี้

1. การทำให้เป็นสมัยใหม่ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทั่วโลก และไม่สามารถหวนกลับมาเหมือนเดิมได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 และค่อยๆ เป็นรูปธรรมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

2. การทำให้เป็นสมัยใหม่เป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์นำพาจากสังคมธรรมเนียมประเพณี (Traditional) สู่สังคมสมัยใหม่มีนัยว่าธรรมเนียมประเพณีแตกต่างอย่างเด็ดขาดจากภาวะความเป็นสมัยใหม่

3. ในสังคมแบบธรรมเนียมประเพณีและประเทศโลกที่สาม “ทัศนคติส่วนบุคคลโครงสร้างคุณค่าและโครงสร้างบทบาทถูกรอบจำกัดด้วย” การอ้างเหตุเช่นชาติกำเนิด (ascription) “ความเป็นจำเพาะ” (Particularism) ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาการเมือง

4. ในสังคมสมัยใหม่แห่งอารยธรรมยุโรป-อเมริกา เน้นระบบคุณค่าและบทบาทแบบโลกวิสัย (Secular) แบบปัจเจกบุคคล (Individualistic) และแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific) ซึ่งเป็นระบบที่เป็นเจ้าครอบงำและอยู่เหนือระบบความเชื่อระบบอื่นของสังคม

¹ Syed Faris Alatas, "Islam and Modernization," in *Islam in Southeast Asia : Political, Social and Strategic Challenges for 21st Century*, edited by K.S. Nathan, and Mohammad Hashim Kamali, (Singapore : Institute of Southeast Asia Studies, 2005), 209.

² Alex Inkeles & David H. Smith, "Becoming Modern," in *Development and Under-Development : The Political Economy of Global Inequality*, edited by Mitchell A. Saligson and John T. Pass-Smith, (London : Lynne Rienner Publishers, 1998), 211.

5. การทำเป็นสมัยใหม่เป็นกระบวนการที่ผลักดันมาจากภายใน ในท้องถิ่นสังคมที่ควรถือว่าเป็นหน่วยเดียวกัน

6. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change) ไปสู่ ภาวะความทันสมัย (Modernity) ในสังคมต่างๆ จะเกิดขึ้นในหนทางซึ่งค่อนข้างเป็นรูปแบบเดียวกัน และเป็นเส้นตรง (Uniform and linear)¹

นอกจากนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านพยายามสรุปรวบยอดกระบวนการสร้างความทันสมัยว่าเป็นกระบวนการสร้างสังคมแบบมนุษยนิยม (Humanism) และสังคมแบบโลกนิยม (Secularism) ซึ่งให้เหตุผลมนุษย์เหนือสิ่งเหนือธรรมชาติทั้งหมด รวมถึงการผลักดันให้ศาสนาเป็นแต่ความเชื่อส่วนบุคคล (Personal interest) และไม่ใช่พื้นที่สาธารณะ (Public interest) และต่อมา ก็คือ กระบวนการทางประชาธิปไตย (Democratization process) ที่สนับสนุนสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นอกจากนี้ยังมีกระบวนการทางเศรษฐกิจที่เน้นการค้าเสรี หรือระบบทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งทั้งหมดนี้อาจเป็นแนวทาง (Approaches) ที่ตรงกันข้ามกับแนวทางเลือก (Alternative approaches) ที่ยึดถือกันในสังคมอื่นๆ ที่สำคัญที่สุดก็คือแนวทางเลือกอื่นอาจถูกทำให้กลายเป็นอื่น (Otherness) จากกระบวนการสร้างความทันสมัยดังกล่าว

กระบวนการการสร้างความทันสมัยของประเทศไทย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

แน่นอนว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและมีภาษาเกิดของตนเองเป็นภาษามลายู กระบวนการสร้างความทันสมัยของประเทศไทยเป็นเรื่องที่เป็นไปได้แต่ก็ไม่ง่ายนัก

รัฐไทยไม่ว่าจะอยู่ในยุคสยามประเทศ หรือประเทศไทย นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีแนวทางทางการสร้างความทันสมัยอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนครอบคลุมเกือบทุกมิติของคุณลักษณะของการสร้างความทันสมัย โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจว่าสิ่งที่รัฐไทยได้ปฏิบัติต่อพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นกระบวนการการสร้างความทันสมัยในแบบฉบับของตะวันตกหรือรัฐสมัยใหม่หรือไม่ก็ตาม แต่สิ่งที่ปรากฏมันสะท้อนให้เห็นว่าเป็นกระบวนการและแนวทางการสร้างความทันสมัยในแบบฉบับของตะวันตกค่อนข้างชัดเจนซึ่งจะยกตัวอย่างให้เห็นในลำดับต่อไป

ในอดีตก่อนการทำข้อตกลงกับอังกฤษในปี ค.ศ. 1909 โดยการผนวกเอาดินแดนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันและมอญดินแดนบางส่วนให้อังกฤษ ซึ่งปัจจุบันเป็นประเทศมาเลเซีย รัฐสยามได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ การครอบครองดินแดน ในเวลานั้นดินแดนปัตตานีจึงเป็นแค่รัฐบรรณาการ อยู่ในฐานะประเทศราช และเป็นความสัมพันธ์แบบหลวม ๆ ปัตตานีจึงมีความอิสระในการปกครองตนเอง (Local Autonomy) อย่างมาก

และหลังจากปี ค.ศ. 1909 เมื่อดินแดนส่วนหนึ่งจะต้องตกเป็นของราชอาณาจักรไทย กระบวนการสร้างความทันสมัยของรัฐไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความสัมพันธ์เชิงอำนาจเปลี่ยนแปลงไป รัฐสยามพยายามกระชับอำนาจของกรุงเทพฯ ในขณะที่เดียวกันก็ทำลายความเข้มแข็งของปัตตานีด้วยการแบ่งแยกและปกครองเป็นเจ็ดหัวเมืองได้คือ ปัตตานี ยะหริ่ง สายบุรี หนองจิก ยะลา รามัน และระแงะ ในปลายรัชกาลที่ 1 และการกระชับอำนาจของเมืองหลวงด้วยระบบเทศาภิบาลในรัชกาลที่ 5² กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นการพัฒนาการของ

¹ Wolfgang Knoble, Theories that won't pass a way : The never-ending story of modernization theory," **Hand book of Historical Sociology**, 2003. อ้างถึงใน จักรทิพย์ นาดสุภา, การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2553)

² หลายท่านอธิบายว่า การสร้างความทันสมัย (Modernization) แบบตะวันตกนั้นมีมิติเรื่องรัฐ-ชาติ (Nation-state) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญคือ การมีประชากร มีดินแดนแน่นอน มีรัฐบาลและมีอำนาจอธิปไตยในการปกครองนั่นเอง

การสร้างความทันสมัยทางการเมืองการปกครองจากการใช้สิทธิพล ต่อมาก็ครอบงำและก็ครอบครองดินแดนและในท้ายที่สุดก็ปกครองเสียเอง และแน่นอนว่ากระบวนการการสร้างความทันสมัยทางการเมืองเช่นนี้เอง¹ เป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของการสร้าง ความทันสมัยทั้งปวง ทั้งนี้เพราะการได้ถือครองอำนาจการปกครองก็คือการอำนาจความ สะดวกให้กับกระบวนการการสร้าง ความทันสมัยในด้านอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นนั่นเอง ซึ่งชาวมลายูมุสลิมปัตตานีที่เป็นชนชั้นนำต่างตระหนักและรู้ถึงชะตากรรม (Destiny) และผลกระทบจากการสูญเสียอำนาจในการปกครองของพวกเขาเป็นอย่างดี² เพราะไม่เพียงแต่อำนาจการปกครองเท่านั้นที่ถูกริบไป แต่ภารกิจทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม รวมถึง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของพวกเขาก็สิ้นคลอนไปด้วยอย่างไม่ต้องสงสัย ดังนั้นจึงเกิดปรากฏการณ์การต่อต้านอยู่เป็นนระลอกทั้งด้วยสันติวิธีและความรุนแรงในการต่อรองอำนาจการปกครองตนเองให้กลับคืนมา นับตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน

แน่นอนว่าเมื่อหัวใจของกระบวนการการสร้าง ความทันสมัยคือการปกครองตนเองได้ถูกอำนาจรัฐไทยตัดขาด กระบวนการการสร้าง ความทันสมัยต่าง ๆ ในมิติความต้องการของชาวมุสลิมเชื้อสายมาเลย์เองก็เริ่มถูกขัดขวางและถูกปิดกั้น มีสถานการณ์หลากหลายประการที่สามารถสะท้อนความรู้สึกของมุสลิมในฐานะประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นอย่างดีกล่าวคือนโยบายรัฐนิยมของจอมพล ป.

พิบูลสงคราม ที่ปิดกั้นอิสรภาพในการปฏิบัติตนตามหลักและประเพณีของศาสนาอิสลาม การยกเลิกระบบกฎหมายมรดกและครอบครัวของชาวมุสลิม ถึงแม้ว่าในตอนหลังรัฐบาลของนายปรีดี พนมยงค์ จะกลับมาฟื้นฟูกฎหมายคุ้มครองกิจการศาสนาอิสลามอีกครั้งแต่มันได้สร้างแผลในใจให้กับพี่น้องมุสลิมในพื้นที่ไปมากมายแล้ว หรือนโยบายผสมกลมกลืนก็เช่นเดียวกันที่กีดร่อนอัตลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งทางภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของชาวมลายูไปเสียจนคนรุ่นเก่าวิตกกังวล เพราะเยาวชนมลายูรุ่นใหม่แทบจะไม่เหลือกลิ่นอายของความเป็นมลายูอยู่เลย โดยเฉพาะชาวมลายูในพื้นที่รอบนอกกรุงเทพฯ และในปริมณฑล ซึ่งอพยพมาด้วยสาเหตุของสงครามในอดีตหรือพยายามมาในรุ่นหลังจากนั้นก็ตาม ส่วนนโยบายการศึกษาภาคบังคับและนโยบายการควบคุมโรงเรียนหรือปอเนาะ โดยให้เปลี่ยนระบบการศึกษาแบบปอเนาะเพื่อมาจดทะเบียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นการศึกษาในระบบที่รัฐควบคุมดูแลได้ และเป็นการบูรณาการการศึกษาศาสนาควบคู่สามัญซึ่งในทัศนะของผู้เขียนเองมองว่านโยบายการศึกษาของรัฐเป็นผลดีกับทั้งรัฐและมุสลิมเอง มิเช่นนั้นแล้วก็คงจะต้องเรียนศาสนาเพียงอย่างเดียวโดยไม่สนใจวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อให้เท่าทันกับภาวะทันสมัยตามกรอบศาสนาอิสลามกำหนดโดยบิดเบือนโดยกลุ่มชนบางกลุ่ม นอกจากนั้นนโยบายทางเศรษฐกิจแบบ “ทุนนิยม” ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่อง “ดอกเบี้ยย” อันเป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาอิสลามด้วย

¹ ชูสิทธิ์ วิรุณหะ, ความรู้ 3 จังหวัดภาคใต้ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์ (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548) หน้า 18-23

² ดูรายละเอียดการเคลื่อนไหวและการต่อต้านกระแสการพัฒนาและบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐไทยใน W.K. Cheman, **Muslim separatism : The Moros of southern Philippines and the Malays of Southern Thailand**, Singapore : Oxford University Press, 1990, และในสุรินทร์ พิศสุวรรณ, “ผู้นำความขัดแย้งและความรุนแรง : สภาวการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้,” **รัฐมิแอล**, ปีที่ 21 ฉบับที่ 2, (พฤษภาคม-สิงหาคม 2543), 38-46.

จะเห็นได้ว่ากระบวนการสร้างความทันสมัย ประกอบไปด้วยเรื่องการเมืองการปกครอง หรือสังคม-การเมือง สังคม-เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการศึกษา ซึ่งทุกกระบวนการล้วนมีความสัมพันธ์กัน และเอื้ออำนวยต่อกันอย่างแยกกันไม่ออก ซึ่งทั้งหมดนี้มีจุดประสงค์เพื่อบรรลุภาวะความทันสมัย ซึ่งภาวะความทันสมัย (Modernity) นี้ก็คือวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นเอง แต่ในเมื่ออิสลามก็คือวิถีชีวิตอย่างหนึ่ง (Way of life) และเป็นวิถีชีวิตที่มุสลิมยึดมั่นและปฏิบัติตามอย่างไม่ย่อท้อแม้มีอุปสรรค เพราะฉะนั้นมันจึงเกิดคำถามว่า มันขัดแย้งกับวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่อย่างสิ้นเชิงหรือ และมันเดินไปด้วยกันได้ไหม¹ สำหรับนักคิดตะวันตกบางท่านหรือแม้แต่มุสลิมบางคนอาจกล่าวว่าจะแจกบุคคลและสังคมไม่อาจทันสมัยได้ นอกเสียจากการยอมรับคุณลักษณะความทันสมัยทั้งหมด² (Wholesale modernity characters) กล่าวอีกนัยหนึ่งไม่มีสิ่งทีครึ่ง ๆ กลาง ๆ แต่ข้อถกเถียงของผู้เขียนเห็นว่าปัจเจกบุคคลและสังคมสามารถทันสมัยได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องยอมรับเอาคุณลักษณะความทันสมัยมาทั้งหมดก็ได้ ยกตัวอย่างเช่นความทันสมัยในแบบฉบับของชาวญี่ปุ่น เป็นต้น

ในย่อหน้าต่อไปผู้เขียนจะพูดถึงการตอบสนองของชนชั้นนำมุสลิมของไทยบางท่านที่มีบทบาททางสังคม การเมือง การศึกษา ของมุสลิมค่อนข้างสูง เพื่อนำมาสะท้อนปัญหากระบวนการสร้างความทันสมัยในสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงเอกสารและบทสัมภาษณ์โดยอิงข้อมูลบางส่วนจากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน

ชนชั้นนำมุสลิมกับการตอบสนองกระบวนการสร้างความทันสมัย

ปฏิเสธไม่ได้ว่าในสังคมมุสลิมไม่ว่าจะเป็นพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้หรือนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ตาม อิทธิพลของชนชั้นนำมุสลิมมีบทบาทสูงในการชี้นำพฤติกรรมและความคิดของสังคมมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำศาสนาและในหลายกรณีผู้นำศาสนามีบทบาทและอิทธิพลเหนือผู้นำทางการเมืองเสียอีก ดังนั้นบทบาทและความคิดของชนชั้นนำมุสลิมโดยเฉพาะบรรดาอูลามายาว์โตะครู ตั้งแต่ระดับสูงลงมาสู่ระดับ “เจ๊ะมู” หรือครูสอนศาสนามีอิทธิพลต่อชาวมุสลิมเชื้อสายมลายู ในจังหวัดชายแดนใต้มาเป็นระยะเวลาช้านาน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามที่วางระดับความสำคัญของผู้รู้เหนือผู้ไม่รู้ ดังตัวบทในคัมภีร์อัลกุรอานโองการหนึ่งที่ระบุว่า

“จงกล่าวเถิดบรรดาผู้รู้ทั้งหลายนั้นเท่าเทียมกับบรรดาผู้ซึ่งไม่รู้หรือ” (อัลกุรอาน, 39: 9)

ความสำคัญของผู้รู้ดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ชาวมุสลิมนอกจากจะยึดตัวบทในคัมภีร์แล้ว ยังยึดติดและปฏิบัติตามความเห็นหรือตีความอรรถาธิบายหลักศาสนาจากบรรดาผู้รู้ สถานะของผู้รู้จึงเป็นผู้ทรงเกียรติยิ่งในการอบรม ชี้นำ ตักเตือนมุสลิม บทบาทของผู้รู้จึงสามารถให้คุณให้โทษกับสามัญชนมุสลิมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง โดยไม่ต้องสงสัย นอกจากนี้ในอีกหลายโองการของคัมภีร์อัลกุรอานที่เน้นย้ำให้สามัญชนมุสลิมทุกคนต้องเชื่อฟังผู้นำ หากเขามีความศรัทธาในอัลลอฮ์ (พระเจ้าองค์เดียว) และท่าน

¹ ในส่วนนี้ขอให้ผู้อ่านลองอ่านบทความ (“อิสลามมานาวัตร์และอิสลามมานะวัตร์องค์ความรู้”) ของผู้เขียนเพื่อความเข้าใจในประเด็นของการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาอิสลามกับความทันสมัย

² Prof. Dr. H.H. Dabbagh ที่เห็นว่าที่จริงแล้วมันไม่มีทางสายกลางในการตอบสนองการพัฒนาสู่ความทันสมัยแบบตะวันตก ทางเลือกจึงมีสองทางเลือกเท่านั้นคือ ปฏิเสธทั้งหมด หรือยอมรับทั้งหมด ดูใน H.H. Dabbagh, “Science as Privileged Component of Modernity,” A paper presented in Inaugural Symposium Islam and the Challenge of Modernity : Historical and Contemporary Context, IIIT, (ISTAC), 1-5 August 1994. Kuala Lumpur, Malaysia, pp. 229-234.

ศาสตตามุฮำหมัด (ขอความสันติจงประสบแต่ท่าน)
ดังตัวอย่างโองการหนึ่งที่ระบุว่า

“โอ้บรรดาศรัทธชนทั้งหลายสูเจ้าจงปฏิบัติ
ตามอัลลอฮ์และจงปฏิบัติตามศาสนาและบรรดาผู้มี
อำนาจหน้าที่จากพวกเจ้า” (อัลกุรอาน, 4 : 59)

นอกเหนือจากนี้ ยังมีคำสั่งกำชับทำนอง
เดียวกันนี้จากศาสตตามุฮำหมัด (ขอความสันติจง
ประสบแต่ท่าน) ด้วย จะเห็นได้ว่าอัลกุรอานและ
แบบฉบับของท่านศาสดาเป็นบรรทัดฐานในการเชื่อฟัง
และปฏิบัติตาม ดังนั้น ในสังคมมุสลิมในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รู้ ผู้นำศาสนา
และผู้นำในระดับต่างๆ กับสามัญชนมุสลิม จึงมี
ความแนบแน่นค่อนข้างมาก ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง
การตอบสนองนโยบายใดๆ ก็ตามที่มีผลกระทบต่อ
มุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มักจะรอทำที่
หรือการตอบสนองจากชนชั้นนำของมุสลิมก่อน
สรุปง่าย ๆ ก็คือ ถ้าผู้นำหรือบรรดาผู้นำตัดสินใจไปใน
ทิศทางใดแล้ว สามัญชนมุสลิมก็จะเชื่อฟัง ปฏิบัติตาม
อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยกเว้นว่า การตอบสนอง
เหล่านั้นขัดแย้งกับหลักศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน

ชนชั้นนำกับการตอบสนองกระบวนการ การสร้างความทันสมัยทางสังคม-การเมือง

ดังที่เคยเกริ่นไว้ในข้างต้นว่า หัวใจของ
กระบวนการการสร้างความทันสมัย ก็คือ การยึด
อำนาจการปกครอง¹ ซึ่งแน่นอนว่าอำนาจการปกครอง
ตรงนี้ของชาวมุสลิมในสามจังหวัดใต้สิ้นสุดลง
นับตั้งแต่การยกเลิกระบบสุลต่าน หรือเจ้าเมือง

เป็นต้นมา อาจคงเหลือไว้ซึ่งอำนาจการปกครอง
ท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไปตามระบอบประชาธิปไตย
ในระบบรัฐเดี่ยว ซึ่งไม่สามารถเทียบเท่ากับอำนาจ
รัฐบาลเดิมได้อีกต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้แน่นอนว่าชาว
มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องปฏิบัติตาม
เจตจำนงค์และกฎหมายสูงสุดของไทย ถึงแม้ว่าจะมี
ชาวมุสลิมบางส่วนไม่พอใจ และสร้างเงื่อนไขต่อรอง
ด้วยวิธีการต่างๆ จนกลายเป็นกระบวนการ
ต่อต้านรัฐไทยในที่สุด² และลูกกลมกลายเป็น
ปัญหาที่ยังหาจุดสิ้นสุดไม่ได้จวบจนปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี รัฐไทยได้พยายามอย่างยิ่งยวดที่จะ
บูรณาการพื้นที่ชายแดนจังหวัดภาคใต้เข้ากับรัฐไทย
ด้วยกระบวนการการสร้างความทันสมัยในหลายๆ
มิติ นโยบายผสมกลมกลืนทางเชื้อชาติเป็นแนวทาง
ทางสังคมการเมืองหนึ่งที่รัฐบาลไทยนำมาใช้กับพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยมาตรการเสริมเช่น
การสร้างนิคมสร้างตนเอง โดยนำคนจากพื้นที่อื่น
เข้ามาอาศัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับเป็น
นโยบายที่ส่งผลกระทบต่อชาวมุสลิม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ
ความระแวงเรื่องความสูญเสียทางอัตลักษณ์ของ
ลูกหลานตนในอนาคต และรวมถึงการแย่งชิงทรัพยากร
ในการทำมาหากิน เป็นต้น ต่อไปนี้คือการตอบสนอง
บางส่วนจากชนชั้นนำมุสลิมในยุคปัจจุบัน ต่อ
กระบวนการการสร้างความทันสมัยของรัฐไทย

ดาโต๊ะฮุมาร์ ตอยยิบ อดีตสมาชิกวุฒิสภาและ
ผู้ถือใบอนุญาตโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน
จังหวัดนราธิวาสเห็นว่า นโยบายดังกล่าวไม่ส่งผลดี
กับประชาชนในพื้นที่ในภาพรวม และเห็นว่าคนนอก

¹ บางท่านอาจสับสนว่า การยึดอำนาจการปกครอง เป็นการสร้างความทันสมัยอย่างไร ในที่นี้ผู้เขียนหมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วม
ในการปกครอง ซึ่งวิธีการมาจากการเลือกตั้งจากคนในท้องถิ่น หรือการแต่งตั้งจากคนส่วนกลาง ซึ่งในกรณีนี้ สามจังหวัดในปัจจุบัน
เป็นอย่างหลัง

² ชุส็ฟร์ วิรุณหะ, ความรู้ 3 จังหวัดภาคใต้ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ,
2548), หน้า 23-33.

เหล่านี้ไม่ค่อยรู้และศึกษาประเพณีวัฒนธรรมมุสลิมดีพอ ซึ่งหลายครั้งก็สร้างปัญหากับชาวมุสลิมเจ้าของพื้นที่เดิม เช่น การเลี้ยงหมู ทำฟาร์มหมูใกล้ชุมชนมุสลิม เป็นต้น¹

ในขณะที่อัปดุลวาฮับ อัปดุลวาฮับ อดีตสมาชิกวุฒิสภา และประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้กล่าวในการให้สัมภาษณ์เช่นกันว่า นโยบายผสมกลมกลืนถือเป็นนโยบายที่ผิดพลาดครั้งใหญ่ของรัฐบาลไทย และท่านให้ข้อสังเกตว่า ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและมุสลิมในพื้นที่ต่างก็มีทัศนคติเชิงลบต่อกันเป็นผลมาจากนโยบายดังกล่าว²

ในขณะที่ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ นักวิชาการมุสลิมที่มีชื่อเสียงในด้านรัฐศาสตร์มองว่านโยบายผสมกลมกลืนเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของความไม่ไว้นื้อเชื่อใจระหว่างรัฐบาลและชาวมุสลิมภาคใต้ อีกสาเหตุหนึ่งของความไม่ไว้อใจและความขัดแย้งระหว่างมุสลิมกับรัฐบาลไทย คือการไม่เข้าใจปัญหาและการไม่รู้หรืออวิชาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามของแม้แต่ นักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างนโยบายของรัฐ³

สำหรับ ดร.อิสมาแอล ลุตฟี จะปะกียา อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา มีความเห็นว่า นโยบายผสมกลมกลืนเป็นสัญลักษณ์ของความล้มเหลวของรัฐบาลไทยในการจัดการบริหารสาธารณะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการบริหารจัดการเรื่องความยุติธรรม⁴

ในขณะที่วันมุฮัมมัด นอร์ มะทา อดีตประธานรัฐสภา และรัฐมนตรีหลายกระทรวง มองว่า “นโยบายผสมกลมกลืนมีผลกระทบทางลบมากกว่าทางบวก” และลงความเห็นว่าเป็นหลักฐานที่ชี้ถึงความล้มเหลวของนโยบายรัฐเพราะนโยบายนี้ยิ่งสร้างปัญหาและเป็นสาเหตุให้เกิดการต่อต้านจากชาวมุสลิม⁵ ยิ่งไปกว่านั้นนโยบายนี้ยังสะท้อนให้เห็นการกดขี่ของรัฐบาลเสียด้วยซ้ำไป

ส่วนนโยบายการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการใช้กำลังทหาร นำนโยบายทางการเมืองอันสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางสันติวิธีเป็นทางเลือกที่ไม่สำคัญเท่ากับการใช้กำลังหรืออาจมองว่าการใช้กำลังสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดีกว่า ซึ่งเป็นฐานคติที่ผิดมาตั้งแต่ต้น และดูเหมือนว่าจะมีแนวคิดคล้าย ๆ กับ ภาษิตของชาวโรมันที่ว่า “ถ้าท่านต้องการสันติภาพ ก็จงเตรียมตัวเพื่อสงครามเถิด” ภาษิตเช่นนี้ควรที่จะได้รับการแก้ไขหรือสร้างขึ้นมามีใหม่ ดังที่ Richard Smoke และ Willis Harman⁶ ได้กล่าวว่า “ถ้าท่านปรารถนาสันติภาพก็จงให้ความรู้ หรือการศึกษาเพื่อสันติภาพ” ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยปรารถนา และอยากเห็นความสันติด้วยแนวทางสันติมากกว่า

ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ ผู้บุกเบิกองค์กรเพื่อการศึกษาเรื่องสันติภาพ และสันติศึกษา และต่อต้านความรุนแรง ซึ่งชัยวัฒน์ มีจุดยืนว่าการยุติปัญหาด้วย

¹ Nipon Soheng, “Muslim Elite Responses to Government’s Policies of Modernisation in Three Southern Border Provinces of Thailand,” (Ph.D. Dissertation, International Islamic University Malaysia, 2008), pp. 117 – 118.

² Ibid., pp. 118-119.

³ Ibid., p. 116.

⁴ Ibid., p. 119.

⁵ Nipon Soheng, “Muslim Elite...”, p. 116.

⁶ Richard Smoke and Willis Harman, *Path to Peace : Exploring the Feasibility of Sustainable Peace*, (Boulder and London: Westview Press, 1987), p.1

สันติวิธีเป็นแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อหยุดความขัดแย้ง
ใดๆ ก็ตาม¹ ในขณะที่อัปเดตควาฮับ อัปเดตควาฮับ ก็เห็น
ด้วยว่า “แนวทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
ก็คือ การใช้สันติวิธีไม่ว่าจะเป็นการเจรจาหรือแนวทาง
อื่นในทำนองเดียวกัน”² สำหรับ ดร.วรวิทย์ บารู
อดีตรองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษาและชุมชน
วิทยาเขตปัตตานี และปัจจุบันเป็นสมาชิกวุฒิสภา
ได้ให้ความเห็นว่า “ไม่ว่าฝ่ายใดใช้ความรุนแรงใน
การแก้ปัญหาความขัดแย้งมักจะเกิดความรุนแรง
ระลอกใหม่ตามมาอย่างไม่หยุดหย่อน เขาเสนอว่า
เหตุการณ์แบบนี้สามารถยุติได้หากทั้งสองฝ่ายหันมาใช้
การเจรจาสองฝ่าย (Dialogue) หรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง³

ส่วนอังคณา นีละไพจิตร ผู้ที่ได้รับผลกระทบ
โดยตรงจากการใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นสาเหตุให้สามี
ของหล่อน ทนายสมชาย นีละไพจิตร ผู้ซึ่งเป็นทนาย
ผู้อุทิศตนให้ความช่วยเหลือเหยื่อแห่งความรุนแรง
จากสถานการณ์ในภาคใต้ แต่ในที่สุด ตัวท่านเองก็
กลายเป็นเหยื่อแห่งความรุนแรงไปอีกราย อังคณา
มองว่า การปกครองด้วยกฎหมาย (The rule of law)
ถูกทอดทิ้งในขณะที่ความรุนแรงโดยรัฐเอง (State
violence) กลับมีให้เห็นเป็นเรื่องปกติ จึงทำให้เธอ
ลงความเห็นว่า กลไกด้านความยุติธรรมในประเทศไทย
ไม่สามารถจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพได้⁴

เหล่านี้คือ ความคิดเห็นส่วนใหญ่ของชนชั้นนำ

ในสังคมมุสลิมเกี่ยวกับนโยบายด้านสังคมการเมือง
ส่วนนโยบายบางด้านเกี่ยวกับการศึกษาจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ซึ่งในบทความนี้จะยกมาเพียงบาง
นโยบายที่มีการศึกษามาบ้างแล้ว และนโยบาย
เหล่านี้ เป็นนโยบายที่สนับสนุนกระบวนการสร้าง
ความทันสมัย ตามกรอบความคิดในบทความนี้ เช่น
นโยบายการเปลี่ยนผ่านระบบการศึกษาแบบปอเนาะ
ให้มาสู่ระบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
นโยบายกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

การตอบสนองของชนชั้นนำ ต่อนโยบาย การศึกษา

แน่นอนว่า นโยบายการเปลี่ยนผ่านระบบ
การศึกษาแบบปอเนาะให้มาสู่ระบบโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลาม ในปี 2504 เพื่อให้โรงเรียนใน
ระบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม คือระบบปอเนาะ เข้าสู่
ระบบการศึกษาของสังคมไทย อันที่จริงแล้วนโยบายนี้
มีจุดประสงค์ที่ ผสมกลมกลืนชาวมุสลิมเข้ากับ
สังคมไทย ซึ่งจะช่วยให้สถาบันปอเนาะพัฒนาไปใน
ทิศทางบวกมากขึ้น รวมถึงการสร้างมาตรฐานระบบ
การศึกษา และทำให้ระบบการศึกษาเดิมนั้นสอดคล้อง
กับระบบการศึกษาสมัยใหม่มากขึ้น⁵ ให้การสนับสนุน
งบประมาณ และให้อิโากาสมุสลิมมีส่วนร่วมใน
การออกแบบและวางแผนเป้าหมายทางการศึกษา⁶

¹ Chaiwat Satha-Anand, Transforming terrorism with Muslims' nonviolent alternatives?. in **Contemporary Islam : Dynamic, not static**, edited by Said Abdul Aziz, Mohammed Abu-Nimer and Meena Sharify-Funk, (London and New York : Routledge, 2006), pp. 189-211.

² Nipon Sohng, "Muslim Elite...", p. 135.

³ Ibid., p. 136.

⁴ กัมปง, วารสารรายเดือน, ปีที่ 4 ลำดับที่ 40, มกราคม 2550, หน้า 18.

⁵ Hassan Madmarn, "Islamic studies and modern trends: A new dimension of Thailand", paper presented in International Seminar on University Teaching of Islamic studies at International level: concept, concept and trends, Organized by the College of Islamic studies, Prince of Songkhla University, Pattani Campus, Thailand, 19 – 20 March 2005.

⁶ อัปเดตลอคเตอร์ เจ๊ะรายอ “วิเคราะห์เห็นนโยบายการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม,” **รูสมิแล**, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (กันยายน - ธันวาคม 2529) 14 – 20.

ดร.อิสมาแอ อาลี ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ให้ความเห็นว่า “โดยทั่วไปนโยบายนี้เป็นขั้นตอนที่เหมาะสมและมองว่าเป็นขั้นตอนที่ก้าวหน้าเพื่อสนองต่อความท้าทายความทันสมัย (Modernity) และระบบดังกล่าวก็ปฏิบัติกันทุกที่ในโลกมุสลิม”¹ และเขาเชื่อว่ามุสลิมควรจะมีวิสัยทัศน์ที่ชาญฉลาดต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ และควรมองโลกในแง่ดีเกี่ยวกับความทันสมัยและการพัฒนา²

สมัย เจริญช่าง อดีตครูโรงเรียนประถมศึกษา อดีตประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และ ปัจจุบัน เป็น สมาชิก สภา ผู้แทน ราษฎร กรุงเทพมหานคร มีความเห็นว่า นโยบายการเปลี่ยนผ่านการศึกษาแบบปอเนาะไปสู่ระบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นนโยบายที่ดี เพราะในอดีตชาวมุสลิมไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาภาคสามัญ เขากล่าวต่อว่า ณ สถานการณ์ปัจจุบันสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการบรรลุถึงความเป็นเลิศทางการศึกษา เพราะว่าคุณภาพและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนของรัฐ โดยเฉพาะผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัย หรือระบบแอดมิชชั่น และท่านยังได้ระบุปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ ระบบการศึกษาแบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาส่วนใหญ่จะผลิตนักเรียนป้อนเข้ามหาวิทยาลัยเท่านั้น ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงมีทางเลือกทางการศึกษาสายอาชีพอื่นๆ ที่น่าสนใจสนุนอีกมาก³

ในขณะที่ดาโต๊ะนิเดร์ วาบาร์ ผู้ที่เป็นทั้งดาโต๊ะยุติธรรมของจังหวัดปัตตานี เป็นอดีตที่ปรึกษา

นายกรัฐมนตรีน พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ และเป็นประธานสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เขาเห็นความสำคัญของการเป็นเอกภาพและความร่วมมือของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาแก่เยาวชนและเพื่อช่วยให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศชาติต่อไป เหตุผลเหล่านี้เป็นที่มาของข้อเสนอการปฏิรูปโรงเรียนปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม⁴

ในกรณีของนโยบายรัฐบาลในการก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาอิสลาม คือ วิทยาลัยอิสลามศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ในปี พ.ศ. 2532 นับเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาที่ได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐแห่งแรกสำหรับชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และถึงแม้จุดมุ่งหมายการก่อตั้งจะแฝงมิติทางการเมืองและความมั่นคงของภาครัฐอยู่บ้าง⁵ แต่ชนชั้นนำมุสลิมส่วนใหญ่ต่างก็ขานรับนโยบายนี้เป็นอย่างดี

ดร.ฮาซัน หมัดหมาน อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เห็นว่าการก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาอิสลาม มีความจำเป็นสำหรับสังคมมุสลิมและรัฐบาลเอง ทั้งนี้ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างชาติ อย่างไรก็ตามการศึกษาต้องรับใช้ทั้งจุดมุ่งหมายของประเทศและจุดมุ่งหมายของประชาชนในพื้นที่ด้วย⁶ ในขณะที่วันมุฮัมหมัด นอร์ มะทา ก็เห็นว่าเป็นนโยบายที่ดีมาก โดยเฉพาะกับคนจนที่เข้าไม่ถึงการศึกษาในต่างประเทศ นอกจากนี้ท่านให้

¹ Nipon Sohng, "Muslim Elite...", pp. 174-175.

² Ibid.

³ Ibid., p. 178.

⁴ <<http://web.schq.mi.th/~j5/heart/southMinMOD211147.htm>>, (เข้าถึงเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2553)

⁵ ดูรายละเอียดใน สมเจต นาคเสวี "สถาบันอิสลามศึกษา" รุสมิแล, ปีที่ 7 ฉบับที่ 8 (พ.ศ. - ส.ศ. 2527), 71 - 74.

⁶ Nipon Sohng, "Muslim...", pp. 183-184.

ความเห็นที่ว่า มาตรฐานและคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะด้านศาสนาจะต้องดีเพียงพอที่จะดึงดูดไม่ให้คนในพื้นที่หันไปเรียนในต่างประเทศ และให้ข้อเสนอแนะว่า แบบอย่างทางการศึกษาสำหรับมุสลิมในพื้นที่น่าจะเอาแบบอย่างจากประเทศมาเลเซีย¹ เพราะคนไทยในพื้นที่กับชาวมุสลิมในประเทศมาเลเซียมีความแตกต่างกันไม่มากในหลายๆ มิติ

ในขณะที่ อุมาร์ ตอยยิบ เห็นว่าเป็นเรื่องดีและตั้งข้อสังเกตว่ามีสถาบันในระดับอุดมศึกษาแบบอิสลามเพียงพอกับความต้องการของมุสลิมในพื้นที่หรือไม่ สำหรับเขาแล้ว เขาเชื่อว่าการศึกษาคือความจำเป็นอันดับแรกของมุสลิมที่ศรัทธา ถ้าปราศจากการศึกษาเสียแล้ว การปฏิบัติใดๆ ในอิสลามดูจะไร้ความหมาย²

และสำหรับ ดร.อิสมาแอล ลุตฟี จะปาเกีย อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา แน่ใจว่าท่านเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่เดียวกันท่านก็เป็นนักปฏิบัติด้วยตัวของท่านเอง ด้วยการก่อตั้งมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาขึ้นมา นอกเหนือจากเหตุผลแห่งความศรัทธามั่นในอิสลามแล้ว ท่านให้เหตุผลว่า สถาบันอุดมศึกษาของรัฐยังไม่สามารถเติมเต็มความต้องการทางการศึกษาของมุสลิมอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดหลายอย่างเช่นงบประมาณ บุคลากร นโยบาย และกฎระเบียบ³

การตอบสนองของชนชั้นนำมุสลิมต่อนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐไทย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะขอสรุปแบบไม่เจาะลึก เพราะเห็นว่ามลายุมุสลิมเองให้ความสนใจเรื่องนี้้อย่าง

ซึ่งไม่เหมือนกับคนเชื้อสายจีนหรืออินเดียที่มีหัวทางการค้ามากกว่า แน่ใจว่ามีนโยบายรัฐหลายประการที่พยายามจะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งประเทศ และชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่อย่างไรก็ตามนโยบายส่วนใหญ่เป็นนโยบายในกรอบทุนนิยม และมักเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย ซึ่งในส่วนนี้ผู้เขียนจะขอพูดถึงสั้น ๆ เพราะผู้นำมุสลิมส่วนใหญ่มักจะมีความเห็นเป็นเอกฉันท์กับนโยบายใดๆ ก็ตามที่ผูกพันกับระบบดอกเบี้ย ซึ่งเป็นที่ต้องห้ามในอิสลาม เช่น นโยบายเงินกู้จากกองทุน หรือจากธนาคาร และประเด็นต่อมาก็คือ โดยส่วนใหญ่แล้วมุสลิมมักจะให้ความสำคัญเรื่องเศรษฐกิจพอประมาณเท่านั้น ทั้งนี้เพราะหลักศรัทธาของมุสลิมเน้นหลักสายกลาง และกินอยู่พอเพียง ไม่บูชัวตฤมากกว่าศรัทธาในจิตใจ ถึงกระนั้นก็ตามมุสลิมยังต้องชวนขวยหาปัจจัยยังชีพ เพื่อความเข้มแข็งของตนเองเพื่อจะได้ปกป้องศรัทธาในอิสลามของตนต่อไป บทสรุปต่างๆ ไปของการตอบสนองของชนชั้นนำมุสลิมที่มีต่อกระบวนการการสร้างความทันสมัยจะเห็นตรงกันว่าประเด็นความขัดแย้งเกิดจากความไม่เป็นธรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ดังที่ สุรินทร์ พิศสุวรรณ ได้สะท้อนภาพให้เห็นว่า เนื้อหาสาระความขัดแย้ง ต้นเหตุของปัญหาและสาเหตุของความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดภาคใต้มาจากการเอารัดเอาเปรียบกัน และความไม่เป็นธรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองนั่นเอง เพียงแต่รูปแบบของการต่อสู้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองของประชาชนนั้นอาจผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างจากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคหนึ่ง⁴

¹ Ibid., pp. 184-185.

² Ibid., p. 186.

³ Ibid., p. 188.

⁴ สุรินทร์ พิศสุวรรณ, “ผู้นำความขัดแย้งและความรุนแรง : สภากรรมการในจังหวัดชายแดนภาคใต้,” *รัฐมิแล*, ปีที่ 21 ฉบับที่ 2, (พฤษภาคม - สิงหาคม 2543)

บทสรุป

โดยทั่วๆ ไปกระบวนการการสร้าง ความทันสมัยแบบตะวันตกมีจุดเน้นการพัฒนาด้านวัตถุ และปกป้องอำนาจของมนุษย์เหนืออื่นใด กล่าวคือ การมีอิสรภาพ การมีสิทธิ การเชื่อในหลักแห่งเหตุผล หลักและศักยภาพทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความก้าวหน้าของมนุษย์เอง จนทำให้เกิดการพัฒนาและภาวะที่เรียกว่า ความทันสมัย (Modernity) ซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะมากมาย แต่ในท้ายที่สุด มนุษย์หาได้พึงพอใจไม่ เพราะในที่สุดแล้ว กระบวนการการสร้าง ความทันสมัยก็เป็นแค่แนวทาง (approaches) เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตวิญญาณหรือด้านจริยธรรม กระบวนการการสร้าง ความทันสมัยจึงเป็นแค่เพียงตัวแบบอันหนึ่งที่ชาวตะวันตกสร้างขึ้นตามทัศนคติและความเชื่อแบบหนึ่งของตนที่เรียกกันว่า มนุษย์นิยม (humanism) เท่านั้นเอง

ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งประเทศที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดและแนวทางการพัฒนาจากตะวันตกเช่นกัน ดังนั้นนโยบายในการสร้างความทันสมัยในมิติของรัฐไทยในประเทศไทย รวมถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงไม่แตกต่างจากต้นฉบับมากนัก ในขณะที่การตอบสนองจากชนชั้นนำมุสลิมไทยได้สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการสร้างความทันสมัยในมิติต่างๆ มีทั้งข้อดีและข้อเสียทั้งสิ้น และทำให้เห็นว่า กระบวนการสร้างความทันสมัยใดๆ ก็ตามต้องตอบสนองกับความต้องการของผู้ที่รับกระบวนการเหล่านั้น หรือเหมาะสมกับทัศนคติและความเชื่อของคนเหล่านั้นด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าไม่มีภาวะความทันสมัยใดๆ ที่ผูกขาดหรือเป็นหนึ่งเดียว ทุกอย่างต้องการการปรับแต่งที่เหมาะสมกับความต้องการของคนในพื้นที่นั้น ทั้งที่เป็นมิติด้านเวลา (Time) และสถานที่ (Space) เหนืออื่นใดคือความเชื่อมั่นหรือศรัทธาของตน (๘)

บรรณานุกรม

- กัมปง. วารสารรายเดือน. ปีที่ 4 ลำดับที่ 40, มกราคม 2550, หน้า 18.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). **การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- ชูลีพร วิรุณหะ. (2548). **ความรู้ 3 จังหวัดภาคใต้ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, หน้า 18-23
- สมเจต นาคเสวี. (พ.ศ. - ส.ศ. 2527). "สถาบันอิสลามศึกษา" **รัฐมิแล**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 8. 71-74.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (พฤษภาคม - สิงหาคม 2543). "ผู้นำความขัดแย้งและความรุนแรง : สภาวการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้." **รัฐมิแล**. ปีที่ 21 ฉบับที่ 2.
- อับดุลกอเดร์ เจ๊ะรายอ. (กันยายน - ธันวาคม 2529). "วิเคราะห์นโยบายการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม," **รัฐมิแล**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1. 14 - 20.
- Alatas, Syed Farid. (2005). "Islam and modernization." In K.S Nathan and Mohammad Hashim Kamali (eds.), **Islam in Southeast Asia : Political, social and strategic challenges for the 21st century (pp. 191-230)**. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies. International Institute of Islamic Thought (ISTAC).

Dabbagh, H.H. (1-5 August 1994). "Science as Privileged Component of Modernity," A paper presented in Inaugural Symposium Islam and the Challenge of Modernity : Historical and Contemporary Context, IIIT, (ISTAC), Kuala Lumpur, Malaysia. pp.229-234.

Giddens, Anghony. (1990) **The Consequence of Modernity**. Cambridge : Polity (Publisher).

Inkeles, Alex & H.Smith, David. (1998). "Becoming Modern," In Mitchell A. Saligson and John T. Pass-Smith. **Development and Under Development: The Political Economy of Global Inequality**, (p.211). London : Lynne Rienner Publishers.

Kassim, Hussain. (2005). **Legitimizing Modernity in Islam : Muslim Modus Vivendi and Western Modernity**. New York : The Edwin Mellen Press.

Madmarn, Hasan. (2005, March 19-20). "Islamic studies and modern trends : A new dimensions of Thailand." Paper presented in the International Seminar on University teaching of Islamic studies at the international level : concept, policy and trends, Organized by The College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand.

Nipon Sohngeng. (2008). "Muslim Elite Responses to Government's Policies of Modernisation in Three Southern Border Provinces of Thailand." Ph.D. Dissertation, International Islamic University Malaysia.

Satha-Anand, Chaiwat. (2006). "Transforming terrorism with Muslims' nonviolent alternatives ?." In Abdul Aziz Said, Mohammed Abu-Nimer and Meena Sharify-Funk (eds.), **Contemporary Islam : Dynamic, not static** (pp. 189-211). London and New York : Routledge.

Smoke, Richard and Harman, Willis. (1987). **Path to Peace : Exploring the Feasibility of Sustainable Peace**. Boulder and London : Westview Press.

S. Moussali, Ahmad. (1999). **Moderate and Radical Islamic Fundamentalism ! The Quest for Modernity, Legitimacy and the Islamic State**. Gainesville : University Press of Florida,

Yoko, Arisaka. "Beyond East and West : Nishida's Universalism and Post Colonial critique." www.arisaka.org และ www.musliminventionthailand.com และ www.wikipedia.com (เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2553)

<http://web.schq.mi.th/~j5/heart/southMinMOD211147.htm>. (เข้าถึงเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2553)